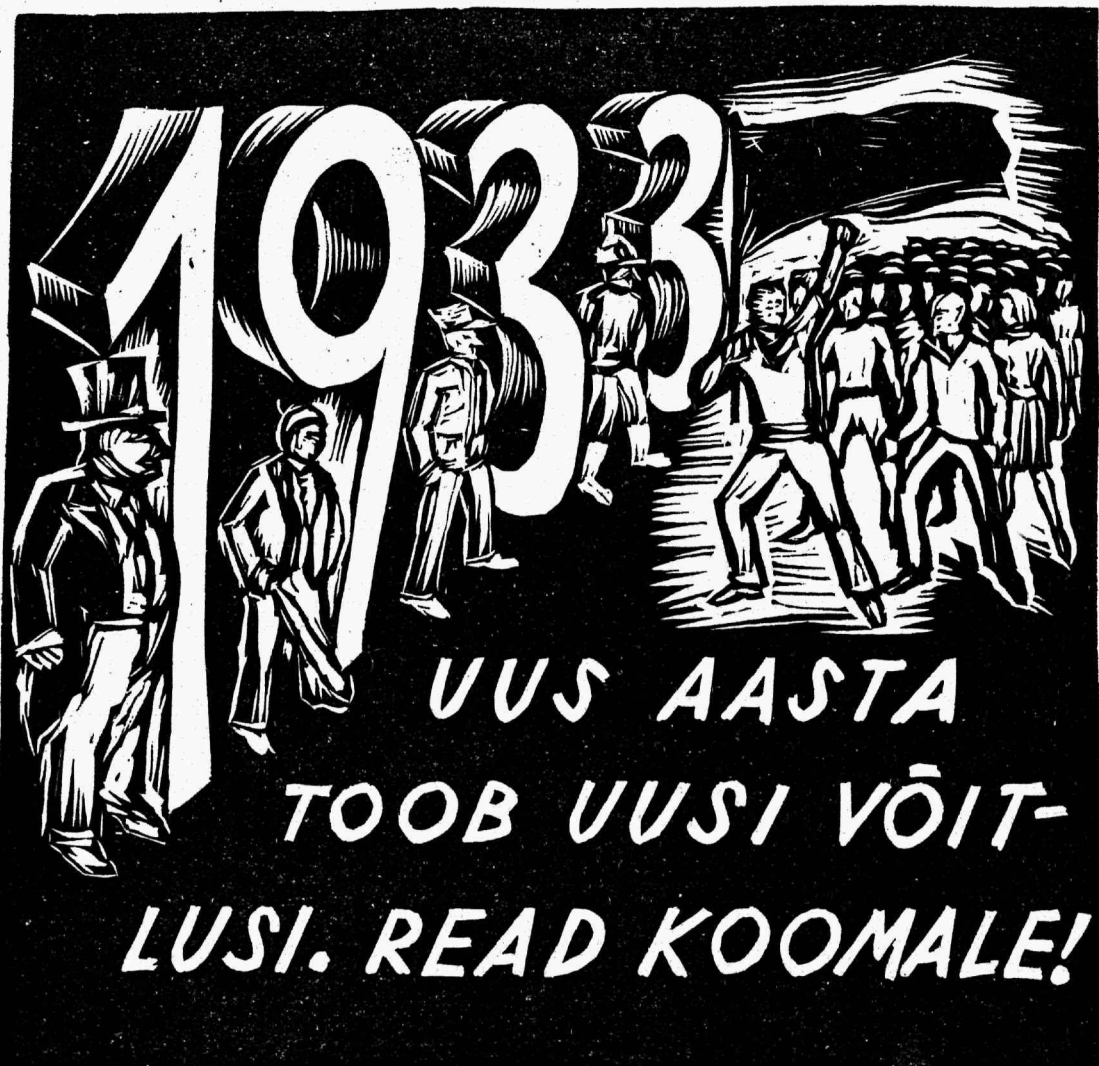

TOOLISTE HÄÄN

JAAUAR 1933

E. TÖLISUHINGUTE KESKLIIDU JA TÖLISNÕUKOGUDE HÄÄLEKANDJA

Tööpuuduse tehnilisi põhjusi.

Aug. Gustavson.

Täna, 10. jaan., algab Genfis rahvusvaheline töötuse vastu võitlemise eelkonverents. Siin väljatöötatud kavad ning ettepanekud tulevad lõplikule seisukoha võtmisele kevadel, mais, järjekorralisel töökongressil.

Peasiht mõlemil konverentsil on arutada rahvusvahelist tööaja lühendamise võimalust. On täiesti selge, et teist mõjuvat teed töötuse vähendamiseks ei ole. Isegi siis, kui peaks saabuma jälle n. n. „majanduslik öitseng“, milline olevat N. Chamberlaini arvates „just nurga taga“. Tõeliselt on see „nurk“ aga veel nägematus kauguses, ning olukord üha halveneb.

Töötute arv kasvab järjekindlalt. Rahvusv. Tööstusbüroo andmetel kasvas töötute arv maailmas 1932. a. umbes 25—35% võrra. Kuigi mitmes riigis töötute statistika kas hoopis puudub või on puudulik, võib julgesti väita, et 1933. a. alguks tõusis töötute arv juba üle 30 miljoni! Ainult üksi kolm kapitalistliku maailma tähtsamat tööstusriiki: P.-Ameerika (11,5 milj. töötut), Saksa (5,5 m.) ning Inglismaa (3 milj.) annavad kokku umbes 20 milj. töötut.

Käesolevas artiklis tahan riivata üht töötuse olulist põhjust, millele seni on juhitud liig vähe tähelepanu. Põhjust, mis majanduskriisi mõõdamisega ei kao, vaid kasvab, ning mis paratamatult nõuab tööaja permanentset (alalist, kestvat) lühendamist.

See põhjus on — viimase aja teaduse ning tehnika kiire edu. Nähe, mille mõiste tähendamiseks on väljendus: „tehnoloogiline töötus“ (*technological unemployment, chômage technologique*).

Kuigi pole täpseid andmeid viimase aja tehnika arengu mõju ning ulatuse kohta, siiski on üldjoontes teada, et tehnika on arenenud erakorraliste sammudega peale maailmasõda. Moodne „ratsionalisatsioon“ oli ning on suunatud sinnapoole, et vähendada inimjõu kasutamist ning asendada seda mehaanilise jõuga. Ettevõteteid kontsentreeriti, tööjuhtimine viidi teaduslikule alusele (*scientific management*), iga suurema ettevõtte ning nende koondiste juure loodi teaduslikud uurimiskeskused (*scientific and research departments*), toodangut standartiseeriti, masinaid uuendati. Ning tagajärg: miljonid töölised tehastest, kaevandustest, kontoritest ja büroodest visati tänavale!

Tehnika ja teaduse edu ei kasutatud ühiskonna, kui terviku, vaid üksikute huvides.

*) Ameerika Ühendriikides, näiteks, kullutati n. n. tööstuslik-uurimuste (*industrial research*) peale 1925. a. umbes 200 miljonit dollarit. Sellest summast umbes pool kulutati avalikkude asutiste (ülikoolid, omavalitsused, riik jne.) ning teine pool ettevõtjate poolt.

On väljaarvestatud, et selliste uurimistööde jaoks ettevõtjate poolt kulutatud summad uuenduste elluviimisel 100—300% ulatuses tagasi peagi saadi.

Selle n. n. tehnoloogilise töötuse kohta on kogutud viimasel ajal rohkesti andmeid, eriti P.-Ameerikas. Aastaid tagasi koondusid rida Ameerika tuntuid insenere ning majandusteadlasi „tehnokraatia“ (*technocracy*) rühma, ülesandega uurida Ameerika Ühendriikide majanduselu probleeme. Peastaab asub Columbia ülikooli juures. Selle rühma uurimistöö tulemused on mõtlema panevad. Nad väidavad, et viimaste aastate tehnika edu on selline, et kui kõiki tehnilisi võimalusi tööle rakendada, siis 1929. aastale (kriisieelse normaalaasta) vastava toodangu valmistamiseks läheks praegu vaja ainult 55% nimetatud aasta inimtööjõust. Edasi väidavad nad, et kui jätkub praegune majanduspoliitika, siis paari aasta pärast tõuseb töötute arv Ameerika Ühendriikides 24 miljonile! Umbes samale arvamisele jõuavad ka Ameerika Ühendriikide tööameti eriteadlased. Nemad tõendavad, et praeguse moodsa tehnilise varustisega võivad 420.000 kaevurit produtseerida sama palju kui 750.000 — aastal 1929. Mõnel alal on vahekorde veelgi teravam, näiteks nahatööstuses, kus 80.000 töölise võiksid praegu valmistada sama hulga saapaid kui 200.000 töölise 1929. a.

Eriti on märkimisväärne ratsionalisatsiooni mõju põllunduses. Mainitud ametkonna väidetel 3½ miljonit põllutöölise võivad saata turule sama hulga saadusi kui saatsid 8 miljonit põllutöölise 1929. a. Selleks ei ole tarvis muud kui ratsionaliseerida põllutöö terves Ühendriikides nii nagu see juba on ratsionaliseeritud Illinoisi osariigis.

Muidugi on siin esildatud üksikud tüübilised näited. Kuid ka keskmised andmed tõestavad, et inimtööjõu vajadus on tehnika edu arvel igal pool tugevasti vähenenud, või teisisi — toodangu hulga igal töölise kohta on samavõrra kasvanud.

Nii nähtub Rahvusvahelise Tööstusbüroo poolt koostatud tabelist*), et kui märkida iga töölise osale langevat 1923. a. toodangut 100-ga, siis 1929. a. vastav toodang oli:

Austraalias	121	ehk tõus	21%
Kanadas	116,7	„ „	16,7%
Rootsis	125,5	„ „	25,5%

Eriti üksikasjalised andmed on Saksamaa kohta. Märkides siin iga töölise 1925. a. toodangut 100-ga, saame 1929. a.:

Söetööstuses	132,2	ehk tõus	32,2%
Soolatööstuses	138,5	„ „	38,5%
Tsement (1928. a.)	130,4	„ „	30,4%
Rauaahjud	117,6	„ „	17,6%

Siin on avaldatud andmed 1929. a. kohta. Vahepeal pole aga tehnika regressioon, vaid kriisi mõjutusel veelgi erilise hooga arenenud. Eriti just Saksas ning Ameerika Ühendriikides.

Iseloomustav on veel mehaanilise jõu tarvitamise tõus tööstuses. Nii tarvitati Saksas

*) Hours of Work and Unemployment. Geneva 1933.

1907. a. iga töölise kohta 0,9 h. j. mehaanilist jõudu, 1925. a. aga juba 2,8 h. j. Ameerika Ühendriikides 1914. a. — 3,23, 1919. a. — 3,26 ja 1927. a. — 4,65 h. j.

Mida need lühikesed ning katkendilised andmed meile näitavad?

Need näitavad, et tehnika kiire areng on praeguse tööpuuduse üheks oluliseks põhjuseks. See näitab, et masin, teadusemehe vaimutöö tulemus, pole kapitalistlikus korras inimsoole õnneks, vaid õnnetuseks. Kuid meil ei tarvitse vihata masinat, mitte masinate purustamine ning tehnilise edu takistamine pole

meie siht, vaid nende rakendamine inimsoo, kui terviku, teenistusse. Täies ulatuses on see vaid mõeldav sotsialistlikus ilmakorras.

Kuid juba praegu, kohe, tuleb midagi teha, et kohutavat tööpuudust kõrvaldada (vähe-malt mõjuvalt vähendada). Selleks on ainsaks mõjuvaks vahendiks tööaja lühendamine rahvusvahelises ulatuses.

Ülal esildatud andmed näitavad ka küllalt selgesti, et tööaja lühendamine ei saa olla ajutine abinõu, vaid see peab paratamatult oma permanentse iseloomu.

10. I. 33.

Palgakärpimise vastu — organiseeritud jõud.

L. Metslang.

Eesti töösturite ühingu üldkoosolekul 16. jaan. s. a. oli arutusel tööstuse praegune seisukord. Töösturid tõid ette, et tööstus on praegu koormatud kõrgete maksudega ja lihi-ajaliste võlgadega. Volitusseaduse põhjal valitsuse poolt välja antud maksudekreedid olevat toonud juurde uusi raskusi. Riigiteenijate palgaalandamisele on järgnenud siseturu ostuvõime nõrgenemine. Koosolekul leiti, et tootmiskulude vähendamiseks tuleb paratamatult

kärpida tööliste palku.

Samal koosolekul töösturid väitsid, et riigi-omavalitsuseteenijate ja hädaabitööliste tasud on kõrged. Seati ülesse nõudmine, et riik ja omavalitsus vähendaks oma teenijate palku ja kärbiks hädaabitööliste tasusid 50% võrra, siis tekiks palkade suhtes „õiglase“ olukord. Hädaabitööliste tasude vähendamine olevat seepärast veel vajalik, et töötud muutuksid hoolikamaks omale teenistuse muretsemisel.

Kodanlised erakonnad vabariigi valitsuses ja omavalitsustes on läbi surunud riigi- ja omavalitsuseteenijate ning tööliste palkade vähendamise ja teenistustingimuste halvendamise. See on olnud signaaliks erakäitiste omanikkudele erakäitiste tööliste palkade kärpimise küsimuse ülestõstmiseks. Erakäitistes oli läinud aasta algul üldine palkade kärpimine, tööaja lühendamine palgavähendamise ja massiline vallandamine. Kõik erakäitised väitsid läbi palkade kärpimise, mõned tegid seda isegi mitmel korral.

16. jaan. anti töösturite üldkoosolekul signaal uueks üldiseks palgakärpimiseks. Ja seda on tehtud kõigi palgateenijate suhtes. Riigilt ja omavalitsuselt nõutakse, et need kärbiksid oma asutiste tööliste ja teenijate ning hädaabitööliste palku ja samas koostatakse kavasad erakäitiste tööliste näljapalkade vähendamiseks. Maitseainete tööstused vallandasid möödunud aasta lõpul Tallinnas üle 700 tööliste. Osa neist on tagasi võetud, kuid juba alandatud palkadega. Palgakärpimiseks kasutavad töösturid mitmesuguseid keerdkäike. Võib konstateerida seda, et on käima pandud üldine rünnak töölistkonna palkadele.

Riik kärpib oma teenijate palku riigieelarve

tasakaalustamise ettekäändel, seda sama teevad omavalitsused. Töösturid on seni kärpinud palku tootmiskulude vähendamise ettekäändel ja on selle põhjendused ka nüüd esile toonud. Tegelikult ei ole see midagi muud, kui töösturid tahavad veeretada uued maksud ja teised kriisiraskused töölistkonna õlgadele. Hoolimata sellest, et kodanlised erakonnad oma seljatagaseisvate ringkondade toetusel on surunud töölistkonnale kriisimaksu. Hoolimata sellest, et töölistkond maksab esimesejärgu elutarvete pealt kõrget tollimaksu, Tallinnas kõrget üüri korterite eest. Nüüd kärbitakse veel näljapalku. Siin toimitakse põhimõttel:

kriisi raskused töötava rahva kaela — töötav rahvas olgu kriisiohvriks.

Eesti tööliste palgad on Euroopas ühed madalamad. Seda on need olnud ka varematal aastatel. Rahvusvahelise tööbüroo arvestuse järele olid 1929. a. tööstustöölaliste reaalkalpalgad Euroopas järgmised:

1) Daani — 104, 2) Rootsi — 101, 3) Inglismaa — 100, 4) Iirimaa — 98, 5) Hollandi — 85, 6) Saksamaa — 70, 7) Prantsusmaa — 53, 8) Austria — 45, 9) Hispaania — 45, 10) Eesti — 41, 11) Portugal — 32.

Arvutuse juures on Inglise tööstustöölise palk võetud 100. Siin on palga suurust hinnatud seejärel, palju tööline oma nominaalpalgaga kaubaturult tarvilikke elutarbeid saab osta. Nagu tabelist nähtub võis Eestis tööstustööliline 1929. a. oma palgaga elutarbeid muretseda 60% vähem kui Inglise, Rootsi, Daani ja Iiri tööline. Viimastel aastatel tööliste palgad langenud kõikides riikides, kuid Eestis on olnud palgavähendamine suurem kui Lääne-Euroopa ja Skandinaavia riikides, kus ametiühingud on viinud läbi palgaolude korraldamise kollektiivlepingute kaudu. Palgaolude iseloomustamiseks on rahvusvahelise tööbüroo poolt 1929. a. koostatud reaalkalpalgade võrdlustabel maksev ka tänapäeva kohta. Esiletulnud muutused ei tule miskil tingimusel Eestile kasuks.

Kuid 1929. a. ei tahtnud meie töösturid kuuldagi tööliste palgaolude parandamisest vaid seletasid, et nad omadega välja ei tule. Statistilised andmed aga näitavad, et meie

töösturid tol ajal suuri kasusid lõikasid. Statistika keskbüroo statistik J. Janusson omas raamatus „Eesti majanduslik areng“ lhk. 38, arutades tööstusliku kapitali juurekasvu suurust, tuleb järgmisele otsusele, et 1920—1930. aasta jooksul on tööstus annud puhaskasu 200 miljonit krooni, s. o. 20 miljardi senti, 2 miljardi senti aastas on töösturid puhaskasu saanud. Nüüd on muidugi läbikäigud vähenenud.

Tulud on loomulikult langenud. Terve rida tööstusi, tekstiil, paberi, tsemendi ja mõned teised tööstused saavad tollikaitse ja siseturu kõrgete hindade tõttu praegugi suurt puhaskasu. Millest oli tingitud, et töösturid võisid omale jätta suuri puhaskasusid. See tuli sellest, et eesti tööliskonnal ei olnud nii tugevaid ametiühinguid, mis oleksid suutnud töösturite puhaskasusid suruda tööliste palgaolude parandamiseks.

Töösturite, pankurite, ärimeeste, suurpõlumeeste ja kodanliste erakondade ühine jõuk on halastamatult koordineeritud linna ja maa töötavat rahvast ja töötava rahva arvel tahetakse kriisi ajalgi

profiiti lüüa.

Iga tööline ja teenija on õigustatud aseta-ma enesele küsimise, kas on võimalik oma tööpalka ja eluvõimalusi kaitsta jõukate kih-tide rünnakute vastu. Mis tuleb teha, et töö-liskonna igapäevane elu ei oleks võimutsevale kodanlusele tallermaaks.

Klassivõitluse kogemused tõestavad meile, et on olemas ainus tee oma tänapäeva majan-duslikkude ning õiguslikkude huvide kaitsmi-seks, see on pikkade võitlusaastate proovitud tee. Ja see on kõigi tööliste ning teenijate koondumine vabaametiühingute ümber. Teist teed oma olukorra parandamiseks ei ole. Ai-nult ametiühingulise võitluse kaudu võivad ke-halist kui ka vaimlist tööd tegijad kaitsta oma tööpalka, töötingimusi, töövõimalusi ja õigusi.

E. Töölisühingute Keskliit aastavahetusel. Liitunud kümme ametiühingut.

Eestimaa Töölisühingute Keskliidu raken-dus ja verbimistöö on langenud enneolema-tule majanduslikule kriisiale, kus ameti-ühingute ülesehitus äärmiselt raske, kuid sel-lele vaatamata tõendavad andmed mitmestki Euroopa tugeva ametiühingulise liikumisega maast, et kriisialjalgi pole ametiühingute üles-ehitamine võimatu.

Eestimaa Töölisühingute Keskliit möödu-nud aastal on arenenud ja võidelnud enam-vähem normaalselt meie praegustele oludele vastavalt. Kuigi ei saa kirjutada keskliidu organisatsioonilise arengu kontosse erilisi suu-ri võite, siiski tuleb märkida, et möödunud aastal on elustatud mõningaid suikuvaid ühinguid ja asutatud rida uusi.

Üldiselt näib töölisklassi passiivsuses ja usaldamatuses ametiühingute vastu tekkivat mingi murrang, kuigi väga aeglane ja vaevalt

Kuid tugev ametiühinguline organisatsioon ja ametiühinguline võitlus ei teki iseenesest. Tugevaks muutub ametiühing siis, kui ena-mik töölisi astub oma tööala ametiühingu liik-meks, siis on võimalik ametiühinguid väa otsustavamatesse võitlustesse kui seni on olnud.

Vabaametiühingud on koondunud Eestima Töölisühingute Keskliidu ümber ja jat-kavad organiseerimistööd ja tööliskonna ma-janduslikkude ning õiguslikkude huvide kaits-mist. Käimasolev organiseerimistöö tuleb tõsta intensiivsemaks, see on ainuke õige vas-tus tagurluse ühisfronti rünnakutele.

Organiseeritud palgateenijad ei saa teos-tada edukalt oma majanduslikkude huvide kaitsmist, kui nende organisatsioonid sammuvad üksteisest eraldi. Palgatööliskonna vas-taste jõud on koondunud töötava rahva vastu sihitud pealätungideks ühisesse fronti. Nagu seda näeme käesoleval juhul. Sama relvaga peab vastama tööliskond, kehalist ja vaimlist tööd tegijate ametiühinguliste organisatsioonide vahel peab valitsema tihe koostöö. Kutse-erinevused, erinevad töötingimused ja palga-olud ei tohi olla takistuseks koostööks. Kui palgateenijad ei moodusta ühist ametiühingu-list võitlust, siis lüüakse meid üksikult, nagu mineviku kogemused näitavad. Eestimaa Töölisühingute Keskliidu juures asuva palga-teenijate kutseorganisatsioonide vahelise akt-sioon-toimkonna ümber on koondunud kõik palgateenijate ülemaalsed kutseorganisatsioonid. See on palgateenijate ühisvõitluse esi-mene aste. Ühisfront peab muutuma kindla-maks ja jõulisemaks. Ühisfronti põhimõte ja rakendus tuleb väa tööliskonnadesse.

„Tööliskonna vabastamine on tööliskonna enda asjaks“, see loosung on maksev tänapäe-vagi kohta. Palgakärpimise vastu, tööpuuduse vastu, tööliskonna eluõiguste likvideerimise vastu seame oma organiseeritud jõud, kõigi tööliste vabaametiühingud.

märgatav, kuid siiski märkimist vääriv. Mõ-neski ametiühingus on endised kõrvalejäänud liikmed hakanud aeglaselt tulema ühingesse tagasi. Sama tõsiasja märgivad ka soome ametiühingute juhtivad tegelased omas üle-vaadetes möödunud aasta üle.

Organisatsiooniliselt on keskliit kasvanud kümne ametiühingu võrra 1932. a. jooksul — nimelt on keskliiduga liitunud keskliidu alga-tusel organiseeritud ametiühinguist järgmised: Kukruse Kaevandustöölise Ühing, Kunda-, Tapa-, Valga- ja Järvakandi tööliste ühingud, Tartu Mulla-, Kraavi-, Turba- ja Ehitustöölise Ühing., E. Autojuhtide ja Mototehnikute üh. Narva osakond, (vana org.) Tallinna Korstna-pühkijate Ühing, Tallinna Voorimeeste Selts, (vana org.) ja Eesti Ehitustöölise Ühing.

Enne Keskliidu kongressi arvatavasti liitub veel Kohtla-Järve kaevandustöölise

Ühing, millega keskliidul sidemed kogu aeg on head olnud ja Keskliidu kaasabil ja õhutusel see ühing elustuski. Riikliku kaevandustöölise organiseerimisele võib vaadata teatud rahuldusega, kuigi siin palju tööd veel ees on.

Halvem lugu on aga erakaevandustega, kus organisatoril on vastavad sidemed, kuid tööandja surve tõttu pole seni läinud korda kutsuda ellu ametiühinguid Küttejäus ja Kiivõllis.

Eriliselt on kasvanud ja energiliselt tegevust arendanud Tallinna E. Ehitustöölise Ametiühing, E. Toidu- ja Maitseainete Töölise Ametiühing ning Tekstiiltöölise Ühing. Meremeeste Liit organiseeris osakonna Pärnu. Autojuhid tihendavad oma organisatsiooni ja k. a. on loota, et ka Tartu osakond liitub keskliiduga.

Transporttöölise liidu loomiseks astuti samme ja loodi ühine koostöö toimikond eesti ja läti transporttöölise organisatsioonide vahel. Kelderid pidasid oma kongressi ja tahtsid liitu luua, kuid seni pole mõningate organisatsiooniliste arusaamatuste tõttu seda suudetud teha. Toidu- ja maitseainete töölised asutasid oma liidu keskliitu kuuluvaist ametiühinguid, kuid Rakvere vastav ametiühing pole tahtnud vabaametiühingu põhimõtte alusel seisvate ühingutega nähtavasti töötada seni kaasa.

Narva ametiühingud pea eranditult seisavad arengus paigal ega avalda suuremat tege-

vust, milleks Narva tööliskonna praegune suur tööpuudus ja viletsus üheks oluliseks põhjuseks. Tuleval aastal tahaks loota, et Narvagi ühinguis ametiühinguline töö võtab hoogu, kui suudame rakendada tööle omi ametiühingulisi jõude.

Teiste ametiühinguliste organisatsioonidega on keskliit pidanud tihedat sidet ja lõõnud kaasa ühistes ametiühingulistes võitlustes aktiivtoimikonnas, eriti raudteelaste ametiühingutega ja õpetajate liiduga. Viimase asemikude kogu koosolekul oli isegi keskliiduga liitumise küsimus päevakorral. Kuid liikati edasi mõningate küsimuste selgitamiseks.

Keskliidu organisator on sõitnud kohale juhiseid andma ja kõnelenud 60. koosolekul ametiühingutesse puutuvatest küsimustest.

Käesoleval aastal pole näha ette keskliitu kuuluvate organisatsioonide arvulist tunduvat suurenemist, sest organisatsiooniline võrk on kujunenud juba enam-vähem kindlaks, kuid seda enam tuleb panna rõhku ametiühingute sisemisele ülesehitustööle, ametiühingulise teadvuse tõstmisele, ühingute majanduslikule kindlustusele ja verbimisele.

Ametiühingute jõu moodustavad suur liigete arv, tugev kassa ja tublid juhid.

Sellepärast: liigete arv kahekordseks! Liikmemaksud ajakohaseks! Usaldusmeeste võrk eeskujulikuks! Ametiühinguline teadus massidesse!

Töölisanemate tegevus 1932. a.

1931. a. 1. oktoobril hakkas maksuma Tööstuslikkude käitiste tööliskonna asutiste seadus, selle seaduse alla kuuluvad kõik tööstuslikud käitised, mis asutatud vähemalt kolmeks kuuks ja kus on vähemalt 25 töölit, Tööstuslikkude käitiste tööliskonna asutiste ülesandeks on töölise huvide kaitses ning nende majanduslikkude olude parandamine ja käitise arendamisele kaasaaitamine. Tööliskonna asutiseks seaduse järele tuleb lugeda: 1) töölise üldkogu; 2) käitistes, kus töötab 25—100 töölit, töölisanem ja 3) käitistes, kus töötab üle 100 töölise, töölisnõukogu.

Töölisnõukogu liikmed ja nende asetäitjad valitakse üheks aastaks, ning nende arv oleneb käitise töölise üldarvust. Uue seaduse järele algasid töölisnõukogude ja töölisanemate valimised 1931. a. 1. oktoobril ja kestsid 1932. a. veebruarini. Valimiste kohta leidub aruanne tööinspektorite 1931. a. tegevuse kokkuvõttes „Töökaitse Eestis 1931“.

1931. a. 1. oktoobril kuulus maksmapandud Tööstuslikkude käitiste tööliskonna asutiste seaduse alla tööinspeksiooni järelevalve all olevatest käitistest 175 käitist. 119 käitises oli töölisel töölisanema valimise võimalus. Töölisnõukogu valimise võimalus oli 56 käitise töölisel. Tegelikult valiti töölisanemad 52 ja töölisnõukogud 36 käitises. Seega valiti tööliskonna asutised 88 käitises, mis on peaaegu pool kõigist seaduse alla kuuluvatest käitistest, Töölisnõukogud valiti suuremalt jaolt kolme-

liikmelised, kõige suurem töölisnõukogu oli üheksaliikmeline. Üldse valiti töölisanemaid ja töölisnõukogu liikmeid kokku 189 isikut. Rohkemal määral on ellu kutsunud tööliskonna asutisi metalli-, tekstiil-, puu- ja poligraafia-tööstuse käitistes. Puhastus- ja tööstuse käitistes ei valitud tööliskonna asutisi üldse. Võrdlemise vähe on valitud töölisanemaid ja -nõukogusid mineraalide ümbertöötamise ja toidu-, maitseainete ning jookide tööstuse käitistes.

Tööinspektorite seletusel oli töölisanemate ja -nõukogude valimine üldiselt tagasihoidlik. Enamasti tuli korraldada kaks töölise üldkoosolekut, sest esimesele koosolekule ei ilmunud tarvilik arv osavõtjaid. Ka teistkordsetel koosolekutel oli osavõtt vähene. Elavamad olid valimised neis käitistes, kus töölisanemate instituuat teaduse endise seaduse alusel.

Paljudes käitistes püüti töölisi tööandjate poolt mõjutada tööliskonna asutiste mittevalimiseks. Mõnes käitises vallandati arvatavaid töölisanemate ja töölisnõukogu liikmete kandidaate ning tööliskonna asutiste seaduse veendunumaid poolehoidjaid. Kartus tööandjatega vastollu sattumise pärast pidurdas paljudes käitistes tööliskonna asutiste valimiste teostamist.

Valimiste tehnilisel teostamisel oli märgata mõningaid puudusi. Kuna aga valimisi teostati uue seaduse järele esimest korda, siis ei pööratud tööinspektorite poolt vähematele vormigadele suuremat tähelepanu. Valimisi soo-

dustas ka see asiolu, et kahe kuu jooksul peale seaduse maksimahakkamist algatasid paljudes kätistest valimisi tööinspektorid.

1932. a. sügisel teostanud valimiste kohta saab ülevaate järgmisel kuul. Töölisühingute keskliidu andmete järele on toimunud valimised peaaegu kõigis suuremates kätistest, kus eelmisel aastal valimised teostusid.

Seaduse järele on töölisnõukogu ehk töölisvanema peamisteks ülesanneteks:

1) kaasaaitamine -kätise tootmisprotsessi ratsionaalsemale järjele seadmiseks;

2) kätistest tekkivate töötülide lahendamiseks kaasaaitamine;

3) kätise tööandja ja töölisnõukogu vahel tekkivate kollektiivtülide lahendamisele kaasaaitamine;

4) sisekorramääruste, palgatarüfide, tüki-tööhinnakirjade ja teiste kätise töölisnõukonnasse puutuvate korralduste koostamisel esinemine töölisnõukonna huvid kaitsjana;

5) järelevalve kätistest töökaitse ja sotsiaalkindlustuse seaduste täitmise üle;

6) kätise töölisnõukonna esindamine;

7) jooksvate asjade ajamine seaduse alusel ning üldkogu otsuste ja juhiste kohaselt.

Juba algusest peale oli selge, et töölisnõukonna asutiste ülesannete teostamine nõuab aktiivseid ja teadlikke töölisnõukogude liikmeid ja töölisvanemaid, neist oleneb seadusega antud võimaluste ärakasutamine töölisnõukonna huvides. Valimiste käigus võis näha, et neis kätistest, kus leidis vana seaduse alusel tegutsevaid töölisvanemaid, teadlikke ametiühingute liikmeid või arenenumaid aktiivseid töölisi, viidi valimised kergemalt läbi. Oli selge, et töölisnõukonna asutiste tegevuse rakendus nõuab teadlikke töölisnõukogude liikmeid ja töölisvanemaid.

Eestimaa töölisühingute keskliit, varem veel kui seadus jõusse astus, asus tegema selgitustööd töölisnõukogude valimistega ja tegevusega ühenduseolevate küsimuste kohta. „Tööliste Hääl“ ja muus töölisajakirjanduses selgitati neid küsimusi. Korraldati koosolekuid ametiühingutes ja kätistest. Tallinnas korraldati ülelinnalisi töölisvanemate, kätistest töölise esindajate ja ametiühinglaste koosolekuid. Juhiseid anti ringkirjade kaudu jne.

1932. a. algul korraldas keskliit Tallinna töölisvanematele 6-nädalase kursuse, mille kavas oli: 1) töökaitse, töötervishoid ja tööõnnetuste ärahoidmine; 2) sotsiaalkindlustuse süsteem; 3) ühiskonna areng ja praegune olukorraldus; 4) töölisvanema funktsioonid töölisliikumises; 5) töölisvanema ülesannete rakendus kätistest ja asjaajamine. Loenguid peeti kaks korda nädalas, iga kord kolm tundi. Loengu kestvus oli 45 minutit. Harilikult oli nii, et kaks tundi oli ettekandeid, millele järgnesid läbirääkimised. Läbirääkimised olid elavad ja asjalikud, suuremat huvi äratasid praktilised küsimused, millega töölisvanemad igapäevases tegevuses tegelesid. Kursustest võttis osa 110 töölisvanemat ja ametiühinglast.

Peale selle korraldas keskliit traditsiooni kohaselt Tallinna töölisvanemate ja ametiühingute juhataste ühiseid koosolekuid igal kuul. 1931. a. 1. okt. kuni 31. det.

1932. a. on korraldatud Tallinnas 18 koosolekut, mille päevakorras on olnud: 1) aruanded kohtadelt; 2) referaat majandus- või sotsiaalpoliitilise küsimuse kohta ja 3) läbirääkimised. Töölisvanemate aruanded on iga kord protokollitud ja need on annud väärtuslikku materjali keskliidule töölise olukorra selgitamiseks ja töölisnõukogu olukorra parandamiseks. Nende aruannete kaudu on töölisvanemad tutvunud teiste kätistest töölisnõukonna olukorraga ja töölisvanemate tegevusega. Aruannete juures on olnud keskliidu tegelastel võimalik anda juhiseid töölisvanematele praktiliseks tööks. Aruannete kaudu on kätistest avalikkuse ette tulnud töölise majanduslikkude raskuste tõeline pale ja töölise nõudmised ja seisukohad, millega keskliit on arvestanud.

Referaate on peetud neil koosolekudel läbilõikeliselt kõigi alade kohta, mis on seoses töölisvanemate tegevusega. On peetud järgmisi referaate: Tööstuslikkude kätistest töölisnõukonna asutiste seadus ja selle juure kuuluvad määrused; tööaja seadus; majanduslik olukord meil ja välismaal; kuidas teostab töölisvanem oma ülesandeid; viimase aja sündmused; palgakäripimised, vallandamised ja töötaolu; palgarahmatu tähtsus; põhiseaduse muutmine ja töörahvas; töörahvas ja maksud; töötaasu kärpimise küsimus; palgaolude korraldamine; riiklik kontroll tööstuse üle jne. Referentideks on olnud keskliidu juhtivad ja teised töölisliikumise tegelased.

Läbirääkimistel on arutatud mitmesuguseid praktilisi töölisvanemate tegevusse puutuvaid küsimusi. Koosolekud on olnud asjalikud ja neis on ilmnunud tihe töölisvanemate ja ametiühingute koostöö.

1932. a. lõpul tegi keskliit algust tööstusharude viisi töölisvanemate koosolekute korraldamisega, seni on peetud Tallinnas kaks tekstiiltöölise töölisvanemate koosolekut, millest on võtnud osa ka vastava ametiühingu esindaja. Neil koosolekudel on selgitatud tööolusid ja palgaolude korraldamist. Oktoobrikuul peeti Tallinnas riiklikkude kätistest töölisvanemate ülemaaline koosolek, kus oli päevakorras riigiteenijate ja -töölise palkade kärpimine. Palgaküsimuse arutamiseks on püüdnud ühiseid koosolekuid Tallinna linna kätistest töölisvanemad ja ametiühingute juhataste.

Väljaspool Tallinnat on keskliidu sekretär, organisator ja juhataste liikmed käinud instrueerimas töölisvanemaid. Seda on tehtud ka kirjalikult. Tallinnasse kui ka väljaspoole on keskliidu poolt saadetud töölise üldkogude koosolekutele kõnelejaid.

Neist andmeist nähtub, et E. Töölisühingute keskliit on pööranud suurt tähelepanu töölisvanemate ja ametiühingute koostöö arendamisele ja teinud töölisvanemate keskel järjekindlat selgitustööd, et töölisvanemad võiksid teostada seadusega nende peale pandud ülesandeid nüpalju kui olukord võimaldab. Ja nagu töölisvanemate praktika näitab, ei ole keskliidu ja ametiühingute selgitustöö asjata olnud. Töölisvanemate tegevus kätistest on muutunud kord korralt intensiivsemaks ja kaastöö ametiühingutega tihedamaks. Loomulikult seisab töölisvanematel suur sõidid

tegevusväli veel ees, kuid tuleb arvesse võtta asjaolu, et töölisanemate intituut praegusel kujul on noor ja töölisanemate praktika on kujunenisel. Võib öelda, et enamik töölisanemaid on oma ülesannetesse tõsiselt suhtunud ja ainult üksikute töölisanemate tegevuses võib märkida passiivsust.

Järgmises numbris peatume lähemalt töölisanemate tegevuse juures käitiste viisi, selmääral, kuipalju on keskliidul selle kohta andmeid. Käesolevas kirjutises märgime veel tähtsamad töölisanemate ja ametiühingute ühisaktioonid.

1932. a. oktoobris korraldati Tallinna töölisanemate ja töölisanemate poolt 1905. a. Uuel turul langenud mälestuspäev, mis kujunes Tallinna proletariaadi võimsaks avalduseks 1905. a. langenud vereohvritele. Ühtlasi oli see päev tõenduseks, et Tallinna proletariaat on kõigest hoolimata võitlusvalmis ja jätkab võitlust oma olukorra parandamise ja töörahva vabaduse eest.

Novembrikuul puhkes „Rauaniidi“ tekstiil-tööstuses tööliste streik palgakärbimise vastu. Palgateenijate kutseorganisatsioonid ja Tallinna töölisanemad otsustasid üksmeelselt streikivaid tööliste toetada. „Rauaniidi“ kaubad pandi boikoti alla ja ametiühingud ja töölisanemad otsustasid tarviduse korral toetada puudustkannatavaid streikijaid ka aineliselt. Palgateenijate organisatsioonide üksmeelne toetus aitas streiki võidule viia.

Töölisanemad on kannud käitistesse palgateenijate majandus- ja sotsiaalpoliitilise võitluse ühisfrondi põhimõtte, mis on kõigi palgateenijate keskorganisatsioonide keskel algatatud palgavõitluse aktsioonitoimkonna loomisega. Kehalist ja vaimlist tööd tegijate ühise ametiühingulise võitluse korraldamist peetakse kõikides riikides tähtsaks. Töötava rahva jõud tuleb koondada ühte löögipunkti — see on töölisanemate ja ametiühingute tähtsamaid ülesandeid. Aktsioon-toimkonnas on esindatud Tallinna töölisanemad nelja töölisanemaga, seega on ühisfrondi rakendus käimas proletariaadi südamikus — tööstusliikudes käitistes.

Need oleksid tähtsamad aktsioonid, millest töölisanemate osavõttu tuleb kõrgelt hinnata.

Kui tööstusliikude käitiste töölistkonna asutiste seadus maksma pandi, siis kodanline ajakirjandus võttis omale julguse väita, et see seadus paberile jääb ja sellest ei ole töölistel miskit kasu, kuid töölisanemate senine tegevus näitab, et see seadus on ellurakendatav ja tarvilik töölistele võitluses oma eluhuvide eest.

Kui tööstusliikude käitiste töölistkonna asutiste seadus maksma pandi, siis kodanline ajakirjandus võttis omale julguse väita, et see seadus paberile jääb ja sellest ei ole töölistel miskit kasu, kuid töölisanemate senine tegevus näitab, et see seadus on ellurakendatav ja tarvilik töölistele võitluses oma eluhuvide eest.

E. T. Keskliidu 4. kongress.

Eestimaal Töölisühingute Keskliidu 4. kongress peetakse 23. aprillil 1933. a. Tallinnas „Raudteelaste Kodu“ ruumides. Keskliidu nõukogu koosolek peetakse kongressi-eelpäeval laupäeval 22. aprillil.

Kongressi päevakorda on võetud:

1. Kongressi aamine, rakendus ja tervitused.

2. Keskliidu tegevuse aruanne — ref. L. Metslang.

3. Valimised.

4. Ametiühingute majandus- ja sotsiaalpoliitilised nõudmised — ref. A. Jõeäär ja A. Oinas.

5. Kongressil algatatud küsimused.

Kongress peetakse käesoleval aastal ühel päeval, et kongressile võiks tulla rohkem saadikuid, et neil ei läheks kaduma tööpäevi ja et samal ajal peetakse nõukogu koosolek, kuhu suuremate organisatsioonide esindajad peavad tulema laupäeval.

Kõik olulised majandus- ja sotsiaalpoliitilised küsimused on koondatud päevakorra punkt 4. alla. Seisukoht võetakse tööpuuduse,

palgaolude korralduse, töökaitse, sotsiaalkindlustuse ja majandusliikude peaküsimuste kohta. Organisatsioonilised küsimused tulevad kõne alla tegevuse aruande juurde. Sellise tööjaotuse juures on võimalik kongressi ühe päevaga läbi viia. Aruanded ja ettepanekud saadetakse organisatsioonidele veebruari kuul kätte.

Keskliidu põhikirja kohaselt saadavad keskliidu liikmed-organisatsioonid kongressile iga oma 50 liikme või selle osa pealt ühe esindaja, kes valitakse organisatsiooni peakoosoleku poolt.

Organisatsioonid saavad saata kongressile esindajaid niisuuure liikmete arvu pealt, mille eest on tasunud keskliidule liikmemaks hiljemalt 15. märtsiks.

Eelduste kohaselt on loota kongressist rohkem osavõttu. Keskliidu organisatsioon on viimastel aastatel tunduvalt suurenenud. 4. kongressil ütlevad vabaametiühinglased omad seisukohad töötava rahva tänapäeva kohta ja seavad ülesse sihtjooned edaspidiseks ametiühinguliseks võitluseks.

Kreenholmi tööliste elust vanasti.

Tööliste rahutused 1872 aastal.

Nõukogude Venes väljaantav „Arhiv istorii truda v Rossi“ (Vene töö ajaloo arhiiv) oma teises köites toob ülevaate Narva Kreenholmi tööliste elust ja esimestest rahutustest 1872. a. Kuna Kreenholm üks suuremaid käi-

tiseid meil Eestis ja seal aastakümnete jooksul töötanud kümnedtuhanded inimesed, kelle omaaegne elu võiks pakkuda huvi tänapäeva ametiühinglastele, siis olgu alamal toodud mainitud ülevaate kokkuvõte.

I.

Kreenholmi manufaktuuri asutati 1856. aastal Narva kosel tolle aja kohta kapitaliga — 2 miljonit rubla. Käitise arenemiskava oli suurejooneline. Esmakordselt Venemaal rajati kapitalislikku suurettevõtet sellases ulatuses ja tingimustel. Lühikese aja kestes manufaktuuri jõudis suuruse poolest esimesele kohale omataoliste keskel mitte ainult Venemaal, vaid terves Lääne-Euroopas. 1872. aastal oli manufaktuuri kasutuses veejõudu 3.700 hobusejõu ulatuses. Ta tehniline sisseseade koosnes 239.692 värtnas ja 1.647 mehaanilistest kudumistegedest. Aktsionärid said dividendi kuni 35%. Oma õigusliku ja ühiskondliku konstruktsiooni poolest manufaktuuri oli nagu mõni väikene riik, sest tema juhtimine sündis rippumatult üldistest valitsusasutustest, oma eri politsei-korralduse alusel, mis koostatud 1857. aastal. Selle põhjal anti vabrikule juhatusele poliitilised õigused.

Kreenholmi loodi kaks vabrikupolitseiinstantsi: esiteks kutsuti ellu vabriku vanema instituut. Vanema pidid valima töölised, kuid tegelikult osutus vanemaks ikka vabriku juhatuse usaldusmees. Teiseks määrati vabriku valitseja. Need poliitilise võimuga varustatud isikud võisid tarvitada tööliste suhtes järgmisi karistusi: 1) Karistada rahatrahviga 1—10 päevase teenistussumma suuruses; 2) määrata ihunuhtlust 1—50 vitsa löögini; 3) panna aresti kuni 2 päevani. Peale selle anti vabrikupolitseile õigus arutada pettuse ja varguse asju kuni 5 hõberubla ulatuses ja otsustada tsiviilnõudmisi teatavas ulatuses ja määrata tööliste vaeslastele hooldajaid. Vabrikupolitsei oli vabastatud tempelmaksust ning ta kasutas kõiki riigiasutuste õigusi.

Manufaktuuri läbikäik 1872. aastal ulatas 7 miljonini aastas, töötades 6.000 töölisega. Seejuures osamaksud tõusid 5 tuhandalt rublalt 15 tuhandani.

Kõikidele töölistele 1871. aastal makseti kokku kuus 35 tuhat rubla. Tööliste kuu teenistus kõikus — meestel $7\frac{1}{2}$ ja 45 rubla vahel, kusjuures 35—45 rublase palgaga oli ainult 15 inimest; naistel — $6\frac{1}{2}$ ja 18 rubla vahel ning lastel — $3\frac{1}{2}$ ja $8\frac{1}{2}$ rubla vahel.

Huvitav on tööliste koosseis 1871. aastal.

A) Töö kestvuse suhtes: a) 5—10 aastani oli töötanud mehi — 496, naisi 297, — kokku 793 inimest; b) 10 ja enam aastaid — mehi 314, naisi 117, — kokku 431 inimest. Rõhuv enamus töölistest oli töötanud alla 5 aastat.

B) Rahvuse poolest oli: 1) eestlasi — mehi 1.351, naisi 985 ja lapsi 908; 2) venelasi — mehi 807, naisi 333, lapsi 260. Ülejäänud töölised kuulusid teistesse rahvustesse.

C) Erialade poolest oli: 1) Ketruse jaoskonnas töötas 2.900 inimest, neist mehi 200, poisikesi üle 1.000, kuna ülejäänud osa tegeles ettevalmistavate tööde alal; 2) kudumise jaoskonnas oli 1.470 inimest, neist kangruid mehi ja naisi kokku 900, teised töötasid ettevalmistustööde alal; 3) mustatöölised, kelle arv kõikus alatas.

Alaealiste tööliste keskel oli eriti halb olukord neil lastel, kes tehase juhatuse poolt võetud kasvatusmajadest. 1870. aastal töötas

vabrikus kuni 100 poisikest ja 110 tütarlast üle 11 aasta vanuse. Need olid sõna otsesemas mõttes valged orjad. Manufaktuuri palkas nad eri tingimustel, mis sõlmitud kasvatusmaja juhatusega. Tehas oli kohustatud neid toitma kuni 21 aasta vanuseni, tütarlapsi — 18 a. van. Palgaks neile määrati 3—8 rubla kuus. Kuid teenitud raha, mis jäi üle toidu ja riie- tuskulude mahaarvamise, hoiti vabriku kassas. See kord oli äärmiselt raske suurematele, peaaegu täiskasvanutele. Oma tarvete rahuldamiseks nad olid sunnitud varastama või teenima raha prostitutsiooniga.

Peale nende laste oli manufaktuuris ka veel teisi, keda palgati väljaspoolt 5—6 rublase kuupalgaga. Nead täitsid käealuste kohustusi — pühkisid tolm, kandsid ära ja vahetasid täis kedratud poolisid jne. Üldse tarvitati ohtrasti laste tööd. Laste järele valvasid täiskasvanud. Kuid erilise korra alla painutati kasvatusmajast võetud lapsed. Nende otsekohesteks järelevalvateks olid vahid, kes ohtrasti jagasid neile karistusi (töö pühapäeval, kartser ja vitsad — kuni 100 hoopit).

Kuna vabriku asukoht oli rahvavaene, siis tööliste saamiseks ja sidumiseks vabriku külge, ettevõtte asutajad algul tõstsid tööliste palgad vähe kõrgemaks, kui makseti mujal ning töid kogunud tööliisi väljamaalt ning sisekubermangudest siia. Niipea kui tööjõu pakkumine aga ületas nõudmise, kaotati otsekohe soodustused. Suures ulatuses hakati varustama trahvide süsteemi. 1870. a. makseti iga kuu töölistele palkadeks 35 tuhat rubla, kuid trahvide summa tõusis 1000 rublani. Kangur P. Iljini, keda vabriku juhatuski pidas heaks tööliseks, karistati iga kuu alates septembrist 1870. a. kuni aprillini 1872. a., mil ta lahkus. 20-st kuust polnud ainsat ilma trahvita; sel ajal teenitud 288 rublast 87 kop. arvati trahvideks maha 47 rubla 25 kop. (üle 16%). Suur osa trahvidest määrati „vähese tööviljakuse“ eest. Kõige suurem trahv määrati veebruaris 1872. a. 9 rubla 25 kop. suuruses palgast, mis oli ainult 14 rubla 40 kop.

Ka Antonovil 1871—1872. aastani tõusis trahvi summa 10 rubla 30 kop. 167 rbl. 80 a. suurusest palgast (6%). A. Ehhra trahvi 13 rubla 90 kop. palga juures 170 rbl. 20 kop. (üle 7%). Poisike H. Villemsoni palgast võeti maha 5 rubla katkirebitud palgaraamatu lehekülje eest, kuna palgaraamatu hinnaks oli 20 kop. 1871. aastal ainult ketruse jaoskonnas üks oli 5699 karistuse juhtumist, kuna trahvide summa tõusis 3052 rubla 27 kopikani. Karistusi määrati: halva töö eest — 914 rbl. 46 k., varguse, kakeluse, enne aega vabrikust äramineku eest — 661 rubla 39 kop. Trahvisummad kõikusid kuus 600 ja 1000 rubla vahel.

II.

Et üksikasjalikult selgitada tööliste olukorda, mis kutsus esile 1872. aasta rahutused — suurimad tolleaeasel Venemaal (osavõtjate arvu poolest), on vaja tutvuneda seal 1870. aastast maksuma pildunud töö reshiimiga. Töö algas kell 5 hommikul ja kestis, mahaarvatud 55-minutilise lõuna vaheaeg; kuni kella 8 õhtul. Nii kestis tööpäev 14 tundi — ühteviisi täiskasvanutele kui ka lastele. Viimased

pidid veel kella ½9 kuni kella 10 õhtul käima koolis. Lõunaoteks aega ei antud. Aga vähe sellest — juhatus karistas neid, kes võtsid mingisuguseidki toiduaineid töö juure kaasa. Vaja lisada juure, et tööliste korterid asusid 15 minuti tee kaugusel vabrikust. Sellepärast suur osa töölistest üldse kodus ei käinud lõunal, et mitte sattuda viibimise eest karistuse alla. Samal ajal, mil Venemaa teistes vabrikutes, näit. Samsonovi manufaktuuris, Torsilovi vabrikus jne., oli kaheteistkümmetunnine tööpäev, Kreenholm hoidis visalt kinni 14-tunnilisest tööajast.

1872. aastal määratud valitsuse uurimise komisjon juhtis tähelepanu tööliste väljakurnamisele nii pika tööaja läbi; eriti kurnatud olid lapsed, kes tööpäeva lõpul kaotasid isegi hääle. Komisjon pani ette järgmised uued: Alla 14-aastaste laste tööpäev kestku kas hommikust lõunani, või jälle lõunast õhtuni, s. t. laste töö sündigu kahe vahetusega. Sarnane kord maksis tol ajal Venemaa suuremas osas vabrikutest. Kreenholm keeldus aga kategooriliselt seda tegemast, seletades, et see pole talle kasulik, kuna see tõstaks saaduste hindu.

Et näidata, kuivõrd kaugele läks tööliste ekspluateerimine, toome väljavõtteid vabriku seisukorra määrusest, mis olid sunduslikud kõikidele.

Paragrahv esimene ütleb: „Tööline on kohustatud vastuvaidlematult alistuma tehase korraldustele ja töötama aasta lõpuni“. „Kui ta aga soovib aasta lõpul lahkuda vabrikust, siis peab ta sellest teatama kuu aega varem. Vastasel juhtumisel kaotab kuupalga. Kes pole lahkumisest teatanud, selle leping loetakse pikendatuks järgmise aasta peale samadel tingimustel“. „Pärast seitsmepäevast töötamist vabrikus ei võeta enam vastu mingisuguseid vaielusi lepingu ja sisekorra suhtes ning leping loetakse täiel määral jõusse astunuks.“

Paragr. 2: „Halva ülespidamise, sõnakuulmatuse ja varguse eest võib töölist vallandada ilma etteütlejata.“

Paragr. 4: „Iga tööline on kohustatud vastuvaidlematult alistuma direktori, meistri või osakonna järelevaataja korraldustele. Süüdlast karistatakse rahatrahviga 50 kop. kuni 10 rublani, või ta vallandatakse päevapealt ning antakse kohaliku politsei korraldusse.“

Paragr. 6: „Töö ajal ei tohi keegi lahkuda omalt kohalt ega jutuaajamise või muul teel põhjustada töökäigu aeglustamist. Selles süüdlasi karistatakse 50 kop. kuni 5 rublani.“

Paragr. 8: „Kes kümne minuti jooksul pärast kella viimast lööki pole ilmunud oma kohale, seda karistatakse rahatrahviga. Haiged on kohustatud ilmuma kontorisse end registreerima.“ „Neil, kes kas haiguse või mittehaiguse pärast, kuid ilma kontori loata jäänud tööle ilmutata, arvatakse iga puudunud päeva eest maha kahekordne päevapalk.“ „Haigla ülalpidamiseks arvatakse tööliste palgast maha 2%.“

Teised paragr. lähevad veel kaugemale. Paragr. 19 ütleb: „halva töö eest arvatakse palgast maha“. § 20 ütleb: „Igaüks, vaatamata soole, vastutab oma varanduse ja isikuga (!) kõikide siin nimetatud kahjude eest, mis ta teeb ettevõttele.“

Kõige iseloomulikum on § 25, mille põhjal ka oma elukorterites antakse töölistes majavalitsejate, vanemate ja vahtide järelevalve alla, kellel õigus rahurikkujaid või mõne muu keelatud teo kordasaatjaid karistada rahatrahviga 50 kop. kuni 10 rublani. Trahvirahast sai karistuse määraja ühe osa omale, teine osa läks vabrikule. Nii loodi nõndaütelda automaatne aparaat, mille abil vanemad teenijad said eritasuist nooremate arvel, meistrid — tööliste arvel. Kuid vanemad töölistes, karistades nooremaid, sellesamaga muidugi kaitseid ka vabriku huvisid. (Järgneb.)

Palgateenijate ühisaktsioon.

„Päevaleht“ boikoti alla.

„Päevaleht“ on aegajalt avaldanud mitmesuguseid kirjutisi, mis on palgateenijatele vaenulised. On ju see ärimeeste ja pangahärrade leht ja kaitseb nende huvisid. Kui meil maksma on pandud sotsiaalseadusi, siis on „Päevaleht“ neid maha teinud. Korduvalt on „Päevaleht“ kirjutanud, et töölisvanemad on üleaurused asjamehed, kes meie tööstusse segadusi toovad jne. Veel käesoleva kuu keskel avaldas selle lehe vastutav toimetaja juhtkirja, milles mõnitab hädaabitöölisi. Jõukakihi kannupoisi „Päevalehe“ vastutaval toimetajal jookseb süda verd isegi sellest, et töötud hädaabitöödelegi pääsevad ja neidki viletsaid sente tasuks saavad.

Kui käsil oli riigiteenijate palgavõitlus. Kui väikepalgalised riigiteenijad oma organisatsioonides teiste palgateenijate ametühingute toetusel võitlust pidasid oma palgade eest, siis ruttas „Päevaleht“ juhtkirjas seletama, et kõr-

gemapalgalised ametnikud olla need suured asjamehed ja väikepalgaliste töö ja tegevus suurt hindamist ei vääri. „Päevaleht“ tegi meeoleolu palgade kärpimiseks. Ja kodanliste erakondade survel viidigi palgakärpimine läbi, milleks „Päevaleht“ kaasa aitas. Nüüd on järg erakütiste tööliste ja teenijate käes. Seega on „Päevaleht“ kaasa aidanud kogu palgateenijaskonna olukorra halvendamisele.

Seepärast otsustas palgateenijate palgavõitluse aktsioon-toimkond pöörata kõigi palgateenijate poole järgmise üleskutsega:

Arvesse võttes, et „Päevalehe“ 30. 12. 32. a. juhtkirjas on äärmiselt ebasüüdsal viisil puudutatud riigiteenijaid ja on püütud lõhestada palgateenijate ühist võitlusrinnet, soovitada palgateenijatel loobuda „Päevalehe“ ostmisest, kui palgavõitluse aktsioon-toimkonna edaspidise korralduseni.

Ametiühinglased, oma häälekandja levitamisele.

Eestimaa Töölisühingute Kesklüüdi häälekandja „Tööliste Hääl“ algades 6. aastakäiku, on suutnud koondata oma lugejaskonda juba arvuka kogu ametiühinglasi pea kõikidest aladest ja ametiühingulisele liikumisele kaasaatundjaid ning asjastuhvituid. Iga teadlik tööline peaks kuuluma oma vastava tööala ametiühingusse ja teadliku ametiühinglasena lugema oma häälekandjat „Tööliste Häält“, kus leiavad käsitud tähtsamad ametiühingulised küsimused, palgavõitluse, tööaja ja töökaitse küsimused, mis eriti tähtis töölisvanematele, peale selle ilmub harilikus korras sõnumeid ja ülevaateid sise- ja välismaisest ametiühingulisest liikumisest ja organisatsioonide tööst.

Ametiühingute häälekandja saab seda mõjuvamat ja tarbekohasemat oma ülesandeid täita, mida laiemale lugejaskonnale see toetub. Ametiühinguliselt organiseeritud töölisklassi ülesandeks on rajada oma häälekandja kindlale majanduslikule põhjale, mida saadakse teha sel teel, et kõik ametiühingud tellivad ühiselt oma liigetele „Tööliste Häält“, agaramad tegelased, eriti aga usaldusmehed hoolitsevad selle eest, et iga töölisvanem vähemalt oleks järjekindlalt „T. H.“ lugeja ja võtaks tellimisi käitise tööliskonnast niipalju kui võimalik.

Tellimise hind on 60 snt. aastas, 5 snt. kuus, s. o. ühe ajalehe numbri hind, sellega kättesaadav pea igale kehvikule. Kuigi teenistustasud on tuundvalt langenud, siiski leiab arusaaja tööline kuus 5 senti oma häälekandja ostmiseks tõsisel tahtmisel.

Uuel aastal tahaks loota, et pole ametiühingut, kes ei telliks „Tööliste Häält“, samuti ametiühingute juhatuste liikmed rakenduvad värske jõuga oma häälekandja levitamisele.

Ametiühingute häälekandja peab olema sisult mitmekesine, selleks võib aidata kaasa igauks, saates teateid kohtadelt ühingute tegevusest, tähtsamatest otsustest, aktsioonidest, kirjeldusi töölise ja käitise olukorrast, palgaringi tööoludest jne. Soovitav oleksid praktilised tähelepanekud organisatsiooni töös, puuduste esiletoomine, eriti aga uute mõtete ja algatuste tegemine.

Kui kõik jõud kohtadel eltoodud põhimõttele rakendatakse tööle, siis on loota, et ametiühingute häälekandja, mis on ka töölisvanemate häälekandjaks, suudab täita oma ülesandeid.

**HÄÄLEKANDJA SISU AJAKOHASEKS!
TELLIMISTE ARV KAHEKORDSEKS!**

Narriks peetud ja ninapidi veetud. Nurjunud eksperiment.

See oli 1930. a. septembris. Tume kamp, kes end saksa rahvussotsialistideks nimetas, oli valimisvõitluses saavutanud hiilgava võidu. Keegi ei osanud öieti seletada selle liikumise ettenägemata kasvu põhjust. Kuidas oli see võimalik, et partei, kelle programm oli äärmiselt segane ja täis võltsi, suutis korraga parlamenti viia endise 12 esindaja asemel 107? Ja iga järgmine valimine näitas üha suuremat masside voolu selle partei järele. Kuigi partei juht oma raamatus „Minu võitlus“ avameelselt tunnistas, et ta sügavalt vihkab massi ja et viimast tuleb kohelda valjult, sest mass on venija ja arg, ei suuda ise mõelda ja ei ole „andeline“ nagu „paremase rassi“ kuulujad, ühe sõnaga vaid mingi „värdjas inimese ja ahvi vahel“, siiski tormas nii häbistavalt läbisõimatud mass talle järjest suuremas kogus järele.

Asi paistis algul üsna seletamatu, ometi olid sel oma kergesti kindlakstehtavad põhjused. Rahvussotsialistide häälte kasvus ei väljendunud selge tahe, vaid palju enam meeleolu, mida miljonid inimesed mitte ei tahtnud, nimelt senise seltskondliku korra edasikestmist, mis neid hätta oli tõuganud, majanduskorra jätkumist, mis neid tööta jättis või jälle äärmisele elukitsendamisele sundis. Troostitu majanduskorra tingitud kibedustunne asetasi laiemal rahvahulgal mingisse palavikutaolisesse seisukorda ja ta liitus vastupuiklematult ja

usaldavalt parteiga, kes kõigile kõike lubas, mitte ainult majanduslikkude hädade kõrvaldamist, vaid üldist jõukust ja heaolu. Rahvussotsialistliku liikumise võidukäigu alguses tekkis paljudel selle liikumise lõputa kasvamise ja tõusu tunne, mingi võidusära, mis meelitas juure kõhklejaid ja vankujaid ja lõpuks nägid kõik kõrgele püüdjad ja karjäärijäägrid temas jumaliku võimaluse kaugele jõuda.

Töölise ja vaesestunud väikekodanliste masside kõrval haistsid ka jõukate ja ettevõtjate laiad hulgad rahvussotsialismis suurepäraseid võimalusi. Milline kirju seltskond! Endine saksa kroonprints liikus avalikult saksa fashistlikkude mundrikandjate seltskonnas ja ta vend August Wilhelm astus isegi tegevliikmena nende sekka, saades vastutasuks ühe maapäeva mandaadi. Rahvussotsialistlikuks „tööliseks“ sai teiste hulgas Koburgi erzhertzog ja suurtööstur Thyssen oli vaimustatud rahvussotsialist ja lõputa oli nende töösturite, junkrute, mõisnikkude ja endisse ohvitseride seissusse kuuluvate rida, kes kõik liitusid Hitleriga. Nad kõik vaatasisid Hitlerile nagu oma päästjale, oma unistuste teostajale, juhile, kes annab neile tagasi endise hiilguse ja au ja paneb maksma vana hea korra, kus mass on surutud alla ja moodne töölisliikumine lõpuks hävitatud. Ühed igatsevad kapitalismi päästmist pealetormava töölisliikumise eest,

teiselt poolt — ihaldati kapitalismi kaudu — ja kõigi jaoks oli „suurel juhil“ imerohi taskus.

Kõigile neile poliitilisele rahuseisukorrast ülesehatatud ametnikkudele, käsitöölisele ja proletarlastele paistis rahv.-sotsialismi võidukäik olevat peatumata ja liikumise juhid tegid kõik, et kõvendada seda usku. Järjekindlalt kuulata iga oodatava tõusu puhul „kolmanda riigi“ ülesehitamise aja saabunud olevat, aga iga kord luhtus see. Täieliku võidu viimaseks äärmiseks tähtpäevaks kuulutati välja 1932. aasta, kuna truule poolehoidjaskonnale pidi kätte antama kõik see, mida neile oli lugematuid kordi lubatud. Kuid ka möödunud aastal ei saanud Hitler saksa riigi diktatoriks, ka mitte riigipresidentiks, isegi mitte riigikantseriks. Võimuharamisega oli paha lugu ja mitte ainsatki korda ei võetud ette rahvussotsialistlikku võimuharamise katset, kuigi seda oli mitu korda lubatud teha. Selle asemel sündis hoopis midagi muud. Viimasel riigipäeva valimistel kaotas „diktator“ Hitler ühekorraga 34 kohta ja järgnevatel maapäeva valimistel Sachsenis ja Thüringenis veel enam. Sachsenis ta kaotas 25% ja Thüringenis 23%. Palju halvemad on aga teised lagunemise tunnused, mis igalpool nähtavale kipuvad. Natside poliitika ja taktika juhtimise tüüli Hitleri ja Gregor Strasseri vahel seltsivad igalpool liikmeskonna kahanemised ja enam ehk vähem esile kerkiv mässuvool nende proletaarlastest liik-

mete hulgas, kes lootuses peatsesse võitu, teenisid Hitleri ja nüüd, kus partei näisse ümmik-tänavasse jooksnud olevat, tunnevad end kõige häbematumal kombel petetud olevat.

Pruunide — majade kohal valitseb praegu kole kassiahastus ja see on seda suurem, et senised kapitalistide toetussummad kuivavad järjekindlalt ikka enam ja enam kokku. Otto Strasser, Gregor Strasseri vend on Hitlerile selgeks teinud, et parteil lasub juba 12 miljoni rüügamarga suurune võlakoorem. On alanud suur ärkamine Hitleri-psühhoosist ja pruunide rottide-püüdjate laulud ei avalda enam mõju. Narrikspeetud ja ninapidi veetud hõõruvad nüüd endi silmist, millesse neid oli uinutanud rahv.-sotsialistide oopiumisuuts. Need aga, kes selles uimas veel edasi püüvad, vähemasti proletaarlastes, tulevad varsti arusaamisele, et on üsna läbipaistev pettus vabadusvõitlust teostada suurtöösturite, vürstide, krahvide, kindralite ja mõisnikkude kaasabil.

Ent kuigi rahvussotsialismi nõrgenemine avab paljude silmad, siiski oleks ekslik arvata, et Saksamaal nüüd fashismi hädadoht on jäädavalt möödas. Valitsev klass ei vaja praegu Hitlerit, aga see võib varsti kujuneda. Kõige tõenäolisem on, et kodanline klass jagab võimu Hitleriga.

Siiski: pruuni voolu ügedus on murtud ja just sel aastal, mil fashism oma kindlat võitu suuresuuliselt ettekuulutas.

Trammitöölise olukorrast.

Töötasu ja -tingimuste parandamise aktsioon.

Linna trammitöölised on kaotanud lühikese aja vältel teenimise võimalusi ümmarguselt poole võrra. Alles 29. a. oli võimalik töötada sageli kahe vahetustöö aeg korraga, kusjuures töölise (trammijuhhi, konduktori) „päevatöö“ oli kuni 18-tunniliseks järjesti võimalikuks saanud. Polnud mingit ülemäärast töötegemisel, oli raha, oli tööd ja „agaramad“ töölised teenisid raha niipalju kui neil jõudu töötegemiseks jatkus. Sel ajal tegi linn ettepaneku töölisele kuupalgalisteks hakata, liikumispersonalile palgamääraks andes: juhtidele 140 kr., konduktoritele 90 kr., liinitöölisele 80 kr. jne. Ettepanek lükati töölise poolt tagasi, sest tunnitöölisena saadi rohkem raha teenida. Järgnenud majanduslik tagasimineki tõi uusi töölisi ettevõttesse, — rahateenimise võimalus hakkas langema. Tööstusliku tagavaraväe — töötute hulga kasvamisega vähelt poolt ja teiselt poolt käitiseseadusega vähenev töötegemise aeg. Praegusel silmapilgul on trammil normaaltöötajaks 45 tundi nädalas. Olgugi, et tunnipalga tasu pole oluliselt vähendatud, on vähenenud rahateenimise võimalus ligi poole võrra. Töölised on raskes seisukorras sarnase kiire palgateenimise vähenemise tõttu, näevad süüdlasena käitiseseadust ja seadusetegijaid sotsialiste — teenistusevähendajad, — täielikult arvestamata kõduneva kapitalistliku korraga, mis võimaldas töötada teenistuses olijal üle igasuguse normaalse, õiglase

tööaja. Orjati endale summa kroone kokku, unustades inimlike tööolude puudust — raha tasus kõik, — sundides koguni unustama töölisklassi olemasolu ja selle võitlust. Nüüd aga, mil töö ja puhke-aeg on paremini korraldatud, on inimväärsuseks muutunud, kannatatakse aga palju rohkem, — nimelt elukalliduse pärast. Hiigla vahakasud, mida võetakse igalt tarbeainelt teeb töölisel väljakannatamatuks, elamute üürid neelavad lõviosa töölise sissetulekust, samuti küte ja valgustus. Need asjaolud alles nüüd hakkavad töölisele selguma, — ja töölised on sunnitud otsima omale üliodavaid elamuid, on sunnitud elutsema kaugel töökohadest — koguni Nõmmel, kus odavamad üürid.

Kuid nüüd, trammitöölisele kõige raske ajal, kus sajab kaela igasuguseid otseseid ja kaudseid makse, ilmub tramm-i direktor nüruse töölise orjastamisega — palgavähendamisega. Ratsionaliseerimata trammiosakonna administratsiooni ja majandust pillatakse trammisõitjate ja trammitöölise raha üksinda eramajandusliku ülesandega 2.600 krooni aastas (Nimelt peab trammiosakond direktori arvates olema üürimajas, olgugi, et linnamaja on olemas trammiosakonna direktori erakorterina, kus osakond saaks ülihästi omi funktsioone täita. Nüüd peab aga linnavalitsus töölise palku kärpima, et direktoril hea oleks elada, kallist palgast nürust üüri linnale maksta).

9. jaanuari 1933. a. trammitöölise üldkoosolek, arutades direktori ettepanekul linnavalituse poolt teenistustasu kärpimise kava, oli juba tüel määral teadlik osakonna juhtimise väärsammudest, toodi ette näiteid mõttetuid ja tarbetuid kulutusi ning äranähes tasu kärpimises isikliku kasusaamise allesjätmist ja osakonna otstarbetuid kulutusi algas palgavõit-

lust senise kõigiti õigustatud miinimumpalga allesjätmiseks.

Trammitöölise palgavõitluse ja teenistustingimuse parandamise aktsiooni kõik leiab eriti käsituse järgmises numbris, sest selle aktsiooniga lahendatakse mitmed tähtsad töölistkaitse küsimused.

Kontakt.

Meremeestele teeb toillustamine peavalu.

Meeskondade alammäärad komisjonides.

Meeskondade alammäärad komisjonis.

Üle-Eestimaalise Meremeeste Liidu erakorralisel peakoosolekul 12. jaanuaril oli arutusel tööartelli aruanne, millest selgus, et artelli juhtivad isikud polnud talitanud korralikult ja ausalt mõningate väiksemate summadega. Tööd on aga artell aitanud muretseda kuni 500 meremehele. Küsimust kõigiti kaaludes leiti, et artelli edasitegutsemine praegusel ajal, kus maal on palju töötuid meremehi, on tarvilik ja valiti artellile uus juhatus, sest vana juhatus on söitnud pea terves koosseisus jälle merele.

Meremeeste Liit otsustas eelmisel aastal anda välja oma häälekandajat, millest ilmus 5 numbrit. Häälekandja väljaandmine ei tasu aga end majanduslikult, kuid pidades silmas oma häälekandja tarvilikkust ametiühingulise kasvatus ja agitatsiooni arendamiseks, tehti juhatusel kohuseks jätkata oma häälekandja „Meremeesteliidu Teataja“ väljaandmist ja muuta sisu paremaks.

Meeskondade toillustamise küsimus on üks alalisi põnevaid vaieldusobjekte — nimelt meie kaunis arenenud meremehed on halvemas sei-

sukorras, kui teised Euroopa riikide meremehed, sest nad on omal toidul. Ükski seadus ei sunni meremehi söitma omal toidul, vaid seda on laevaomanikud surunud peale, sest meremeeste liit pole suutnud avaldada seks küllalt tugevat vastupanu. Igatahes liidul tuleb asuda pressima peale laevaomanikele, et mindaks üle laevasöögile ja küllaldaste normide alusel. Et seda aga teha suudetaks, tuleb rakendada tööle kõik jõud organiseerimiseks, et liitu muuta tugevamaks.

Praegu on eeltööd käimas meremeeste haiguskindlustuse seaduse ja kaubalaevade masina- ja tekimeeskondade alammäärade määruste arutamiseks. Vastavad komisjonid on pidanud rea koosolekuid. Alammäärade määrused vast pannakse juba lähemas tulevikus maksma. Palgaküsimusest ja organiseerimisest kõneles lühidalt keskliidu instr. J. Mihkelson.

Juhatus tegevus leidis arvustavat sõnavõttu ja uus koosolek tuleb kokku lähemas tulevikus harilike aastapeakoosolekul olevate küsimuste arutamiseks.

Ülevaade Eesti Ehitustöölise Ametiühingu tegevusest.

Ka kriisi ajal võib ametiühinguid ülesehitada.

Eesti Ehitustöölise Ametiühingu tegevus on edenenud viimasel ajal märgatavalt, vaatamata sellele, et ühingu asutamiskoosolekust 17. apr. 1932. a. võttis osa kõigest 14 liiget, kuid nüüd ühingu liigete arv tõuseb 332-le. Uus ühing astus E. T. Keskliitu ja asus energiliselt organiseerima ehitustöölisi. Esimene organiseerimise koosolek peeti 4. juunil, millest võttis osa 50 töölisi ja liikmeks astusid neist 14. Liikmemaksuks määrati 50 senti kuus, sisseastumismaksuks 25 senti.

Erlist tähelepanu pöörati organiseerimistööle töökohtades, mis ka tulemusi andis. Teine organiseerimiskoosolek tõi juure 17 uut liiget, eriti aga kasvas am.-ühingu liigete arv sügisel, kui ametiühing suutis muretseda tööd oma liigetele. Suvel korraldati väljasõite liikmetele üksteisega tutvumiseks.

Novembris peetud üldkoosolekuks oli liigete arv juba tõusnud 216-le. Verbimistöös püsti-

tati loosung — liigete arv kahekordseks, see on juba pea täidetud, sest praegu on liikmeid 338.

Elukutsete järele jagunevad liikmed järgmiselt: lihttöölisi 141 (82 meest ja 59 naist), puuseppi 59, müürseppi 82 ja muid ehitustöölisi 48. Töökohtade järgi on kõige enam liikmeid linna ehitusosakonnast — 87 ja linna elektrijaama katlamaja ehitustöödelt umbes 40.

Otsustati astuda E. Töölise Ühispanga liikmeks ja ametiühingu kulul telliti kõigile liikmetele keskliidu häälekandja „Töölise Hääl“. Liikmemaksu lügitati järgmiselt: 50 snt. kuus õppinud töölistele, 35 snt. lihttöölisele ja naistele 25 snt. kuus, hädaabitöödel olijale meestele 15 snt. ja naistele 10 snt. ning töötuid liikmeid otsustati vabastada liikmemaksust.

Ametiühing astus välja tööliste kaitseks ins. Martini vastu elektrijaama töö, kes töö-

listele maksis kõigest $\frac{1}{2}$ tavalistest ehitustööpalkadest. Nõuti linnatööde korraldamist majanduslikul teel. Töölised teenisid tükitööga kõigest 60—70 senti 10 tunni jooksul.

Asi oli linnavalitsuses ja volikogus arutusel, kus ühingu esitatud andmed tunnistati valeks, kuid hiljem esitas ühing samad andmed tööliste allkirjadega varustatult, mida ei suudetud lükata ümber. Selle tulemusena linnavalitsus teostab katlamaja ehitustööd majanduslikul teel, kus lihttöölised saavad 25—30 senti ning puu- ja müürsepad 40 snt. tunnis.

Ametiühingu nõudel vabastas linnavalitsus töölt varanduslikult kindlustatud isikuid. Tööd on muretsatud umbes 55 liikmele.

Ühingu liigete teadmiste süvendamiseks

töötab ametiühinguline õpiring kord nädalas ja T. haridusliidu loengutest võetakse elavalt osa. Lähemal ajal korraldatakse liigetele be-toontööde kursus, mille korraldamist on takistanud seni ruumide puudus. 7. jaanuaril korraldati keskläidu ruumes omavaheline koosviibimine, millest võtsid umbes 200 inimest osa.

Ühing kavatses astuda kontakti teiste selleala ühingutega vastava kogu maad käsitava liidu loomiseks ja ühtlaseks organiseerimistöö korraldamiseks.

Kirjavahetuses ollakse Rahvusvahelise Ehitustöölise Kutsesekretariaadiga ja Saksa ning Austria vastavate ülemaaliste liitudega.

Uusi liikmeid tuleb nädalas keskmiselt 10—12.

Tööandjad terroriseerivad töölisi.

Kiviõlis vähendatakse palku 10%.

Tööliskond organiseerimatu.

Kiviõli kaevanduses pannakse alates 1. veebruarist s. a. uued töökorraldused ja hinnatabelid maksma, mille tuttu tööliste teenistus praegusega võrreldes langeb umbes 10%.

Töölised on kaevanduses organiseerimatu, samuti ka naaberkaevanduses Küttejõus. Organiseerimatuse põhjuseks on peamiselt tööandjate terror agaramate tööliste vastu. Kes veidigi „silma torkab“, sellele antakse lõpparve. Seni on vallandatud rida energilisemaid töölisi.

Nii Küttejõus kui ka Kiviõlis on töölinõukogud tööandjate surve ja vastutulematuse tõttu praegugi alles valimata. Kiviõlis tehti kord katsed mineval aastal aga siis vabrikuvallitsuse käsilased ajasid valimised luhta, esitades palju kandidaate. Teist korda ei saadud enam valimistega toime, sest paar agaramat töölist vallandati. Küttejõus ei tulnud

töölised tööinspektori poolt kokkukutsutud koosolekulegi tarvilisel määral. Tööliskonna loidus on tingitud ka väga palju sellest, et suurem osa tööliiskonda moodustavad vene pagulased, polkovnikud ja papid ning muud tagurused, kes ametiühingulisest organiseerimisest teadagi ei taha.

Kui töölised midagi omavahel räägivad, siis kantakse see sõnasõnalt ja liialdatult tööandjate kõrvu.

Loomulik, et sellases surveõhkkonnas töölised, eriti perekonnainimesed talvisel tööpuuduse teravuse kulminatsiooni punktil ei julge minna tööandjaga vastollu ja astuda välja oma aitamisevabaduse kaitseks, mis seaduses kindlustatud kuid töölised peaksid asutama kõige surve kiuste ametiühingud oma huvide kaitseks.

Kohtla-Järve kaevandustöölise ühing sai ruumid.

Ühing arendab toetuskassa tegevust.

Kooperatiiv alandas hindu.

Kohtla-Järve kaevandustöölise ühingu üldkoosolek peeti esimest korda ühingu uutest ruumides 15. jaanuaril s. a. Ühingu kasutada on 2 ruumikat tuba keskkütte, elektrit ja tarvilise mööbliga. Samuti saab kasutada ruume ESTP Kohtla-Järve Ühing.

Uutesse ruumesse avab ametiühing lugila töölisajakirjadega. Peale selle muretsatakse 2 male, 2 koroona, kabe ja muid mängu. Raadio kaudu, mis ühingule anti kaevanduse valitsuselt, saadakse kuulata päevauudiseid ja muusikat.

Ühing on püüdnud arendada praegusele kitsale ajale vaatamata väga mitmesugust tegevust. Suvel korraldati õnnestunud väljasõite eemale põlevkivi suitsust, mereranda,

nüüd soetatatakse tööliskirjandust lugilasse. Ühingul on üle 361 krooni raha ja usaldusmeeste võrk töötab võrdlemisi korralikult. Töötaoleku toetuskassa summad laekusid korralikult ja väljamakse polnud vajagi. Toetuskassa kodukorda täiendati ses mõttes, et kui perekonnatoitja sureb, siis makstakse matuse puhul toetust ja perekonna liikmed saaksid töötaoleku toetust nagu oleks seda saanud perekonnatoitjagi töötaoleku puhul.

Koosolek andis juhatusele volituse kulutada ruumide sisustamiseks kuni 100 krooni.

Töölis haridusest ja õpiringide tööst kõneles keskläidu instr. J. Mihkelson. Tulevikus tahetakse kutsuda ellu ametiühinguline õpiring.

Läbirääkimistel puudutati streigikassa asutamist, milleks otsustati astuda samme tulevikus.

Üldse tuleb märkida, et tegevus on võtnud hoogu peale ühingu elustamist ja tegevus on olnud võrdlemisi liihajaline veel.

Töölised ametiühinglased asutasid oma

kooperatiivi, mis seni annud häid tulemusi. Üldse on hinnad langenud tuntuvalt kooperatiivi survele ja enne jõuluid müüdi ühe päevaga 145.000 sendi eest kaupka kaevandustöölisele. Kaupa müüakse ainult kooperatiivi liigetele, kelledeks on 300 kaevandustöölist.

Välismaine ametiühinguline ringvaade.

TÖÖPUUDUS ROOTSIS.

Töötuid 123.600. Kolmandik neist hädaabitööl. Ametiühingulist toetust ligi 100.000 töötule.

Neeme Ruus.

Rootsi sotsialistlik valitsus määras tööpuuduse vastu võitlemiseks krediiti 60 miljoni krooni. Võrreldes möödunud aastaga on tööpuudus kasvanud enam kui kahekordselt, kuna 1. okt. 1931. a. oli 57.143 töötut, 1. okt. 1932. a. aga 123.600.

Ametiühingute liigetest on töötä 22,2%, üldsummas 93.000, kellele ametiühingud maksavad tööpuuduse toetust 2—4 kr. päevas, perekondadele enam. Nagu selgub ametiühingute statistikast, on tööpuudus suurim parvetus- ja metsatöölise seas, kus $\frac{1}{3}$ liikmeid (61,2%) on töötä. Samuti on ligi pooled müüri- ja ehitustöölised (43%) töötä. Maalreist, kivitöölisist, saeveskitöölisist, kaevandustöölisist ja mustatöölisist on iga kolmas (31—35%) töötä. Neljandik ja viiendik kõigist liikmetest on töötä ka katelseppi (22%), metallitöölisi (25%), mööblitöölisi (23%) ja teening torutustöölisi (25%). Transporttöölise seas on töötuid 14,6%. Väiksem on aga tööpuudus elutarvete kehakatte ning tekstiilitöölise hulgas, kus töötäolu kõigub 7—12% vahel. Ka kaubandustöölise hulgas on töötuid vaid 10%, samuti trükitöölisi on töötä 10% kõige vähem on töötuid tubakatöölisi (3%) ja nagu see talvel ning põhjamaal loomulik — kasukavalmistajaid (3,7%).

Riiklikke hädaabitöid korraldatakse 201 kohas (eelmisel aastal 98), millistele kasutatakse riiklikke krediite 60 miljoni krooni. Töö on 16.000 töötut (1932. a. — 7.200). Keskmise päevapalk neil tööl on kr. 4,30, peale selle on riiklikkude tööd töölisel kasutada tasuta korter, küte, valgustus, tasuta kohale — ja ärasõidud, jne.

Lisaks riiklikele tööle korraldatakse 146 kohas omavalitsuste hädaabitöid, nüü hüsti linnades kui ka maal. Süngi annab riik summe ja möödunud aastal sellistel töödel olnud 900 töölise asemel töötavad nüüid 7.418 töölise. Palgad vastavad umbkaudselt riiklikkude hädaabitöölise palkadele.

Rahalist toetust saavad 6.000 töötut (aasta tagasi vaid 2.500). Üldse on riiklikkudel, ja omavalitsuste töödel ja rahalist abisaajaid ligi 40.000 töötut, ning ametiühingulist abi saavad 92.000 töötut. Seega süs saab pea iga rootsi töötü mingit toetust keskmiselt poole päevapalga suuruses.

ROOTSI ÄRITEENIJATE LIIT.

Rootsi Äriteenijate Liitu (Svenska Handelsarbetarförbundet) on koondunud 20.500 äriteenijat. Liigete arv näitab järjekindlat kasvut, kuna alles 1925. aastal oli liidul ainult 8.200 liiget. Ühes liigete arvu kasvuga on kasvanud ka töötute liigete üldarv 1925. a. 644-lt 1932. a. 2.231-le, kuid töötute % on kõikumud 7,3 ja 10 vahel (1925. a. — 8,1%, 1928 — 7,3%, 1932 — 10,0%). Liit maksab oma liigetele tööpuuduse toetust 2—5 krooni päevas, perekondadele ja lastele rohkem. 1931. aastal makseti tööpuuduse toetust 37.000 töötä päeva eest 1.800 töötule kr. 92.000.

Mõnes kohas on tulnud liigetele omavahel vähendada oma tööaega ja sellega ka sissetulekut, et vältida tööpuuduse puhul kaasliigete vallandamist.

NORRAS PÖÖRATAKSE NOORTE TÖÖ- KAITSELE TAHELEPANU.

Välissuhete arendamine päevakorral.

Norra ametiühingute liidu nõukogu novembris peetud koosolekul oli muu hulgas arutustel ka rahvusvahelised suhted, kus otsustati võtta osa 10. jaanuaril Genfis ärapeetud 40-tunnilise töönädala konverentsist ja rahvusvaheliste suhete küsimuse otsustamine (nagu Rahvusv. Töökongressi otsustamine ja R. A. L. osavõtu küsimus) otsustati järgmise kongressi päevakorda võtta.

Noortöölise kaitseküsimusi arutades otsustati nende küsimuste põhjalikuks uurimiseks ja ettepanekute koostamiseks moodustada ühine komitee am.-ühingute liidu, töölispartei ja töölisnoorte liidu esindajaist.

Norra ametiühingute liidu liigete arv on tõusnud 142.526-le.

ÜHINE EHITUSTÖÖLISTE LIIT ROOTSIS.

Rootsis on liitunud järgmised ametiühingud omavaheliseks kartelliks: katuseehitajad, ehituspuitöölised, elektri sisseseadete valmistajad, kaevanduste- ja vabrikute ehitus- ning parandustöölised, müüri- ja ehituskivitöölised. Kartellil oli möödunud aastal 69.139 liiget; liigete arv oli kasvanud 5.744 liikme võrra. Osakondi oli liidul 101, seega 5 rohkem, kui eelmisel aastal.

Üksikud eelnimetatud ametiühingud kuulu- vad süiski otsekohe Ametiühingute Kesklitu, kuid kartelli ülesandeks on peatsjalikult korraldada kaastunde streike, blokkade jne., kus mitmete ametiühingute huve on tarvis kaitsta.

Liit korraldab koos Töölis-Haridusliiduga instruksioon-kursusi, kuhu üksikud ühingud saavad oma stipendiaate. Liidule makstakse liikmemaksu 8 ööri igalt üksikliikmelt. Aastane sissetulek ulatus 5.072 kroonile.

Talve tulekul on tööpuudus ehitustöölise seas kohutavalt kasvanud. Nii oli töötuid 1.

nov. müüri-seppade seas 48,4%, ehituspuutöölisi — 43,1%; maalreid 34,6%; ehituskivitöölisi 34,5%; kaevanduste ja vabrikute ehitustöölisi 31,2%; katuseehitajaid 21,7%. Kõige vähem on tööpuudus elektrikute peres, kus töötuid oli vaid 12%.

Ametiühingute sisemine ringvaade.

E. TÖÖLISTE HARIDUSLIIDU ASEMIKKUDE KOGU.

Eesti Töölise Haridusliidu asemikkude kogu peetakse Tallinnas 6. veebr. s. a. kell 6 õhtul E. T. Keskliidu ruumides.

Päevakorras on: aruanded, eelarve ja tegevuskava ja valimised. Peale selle läbirääkimised. Haridusliit algas tegevust läinud aastal ja avaldab praegu vilgast tegevust, korraldades üle maa loenguid ja õpinge. Haridusliidu liikmeteks on praegu E. Töölisühingute Keskliit, E. Töölisspordi Liit, Tallinna ja Pärnu Tööliseatrid. Kokku 8000 üksikliiget.

TRÜKITÖÖLISE SAID VALITSUSELT TOETUST.

Eesti Trükitöölise Liit on neid vähesteid ametiühinguid Eestis, mille liikmemaksud on korraldatud nii, et suudetakse abistada oma töötuid ja töövõimetuid liikmeid. Liikmemaks on 3% palgast. Praegusel suurel tööpuuduse ajal on palju liikmeid töötä ja omal ajal ebaõnnestunud streik aitas hajutada töölise ridu, mille tõttu on raskusi toetuste maksmisega. Peale selle, et trükitöölised toetavad oma töötuid liikmeid, maksavad nad erimaksu kõikide teiste füüsiliste isikutega ühisel alusel.

Trükitöölise Liidu esindajad käisid olukorra selgitamiseks riigivanema juures, kus lubati nende seisukohad võtta kaalumisele ja jõuluks määratigi Trükitöölise Liidule toetust, kuid kõigest 25.000 senti, mis kaob kui tilk vett kuumale kivile, sest toetus jagatakse üle riigi liidu osakondade vahel. Toetust kavatakse anda ainult neile, kes kauakestva töötaolu tõttu on langenud välja tööpuuduse ja töövõimetuse toetuse kassast, kuid neid on kaunis palju, nii et igale puudustkannatajale jatkub vaevalt 4 krooni.

TOIDU- JA MAITSEAINETE TÖÖSTUSES MASSILINE VALLANDAMINE.

Ametiühingu read tihenevad.

Toidu- ja maitseainete töösturid on vallandanud enne jõulu üle 500 töölise põhjendusega, et nad ei jõudvat maksta 15% läbikäigumaksu, igatahes taheti sellega avaldada survet valitsusele maksu alandamiseks.

Toidu- ja maitseainete töölised pidasid 2 suuremat koosolekut olukorra selgituseks ja vallandamiste vastu protesteerimiseks.

Viimasel ajal on E. Toidu- ja Maitseainete Ametiühingu liikmete arv tunduvalt suurenenud ning ametiühingul on kontakt kõikide tähtsamate selle tööstusharu käitistega. Val-

landatud töölise olukorra kindlustamiseks astus ametiühingu juhatus ja E. T. Maitseainete Töölise Liidu juhatus vabariigi valitsuse ees samme.

Ametiühingu tegevuses on märgata viimasel ajal tõusu. Peale palgavõitluse arendab ühing elavalt sisemist tegevust. Tegutsevad noortering ja orkester. Öhtuti on ühingu ruumides elav sagimine, nii et ruumid ähvardavad jääda kitsaks.

TALLINNA SADAMATÖÖLISE STIVIDORIDEGA HÄDAS.

Tallinna Sadamatöölise Ühingu nõudis omal ajal valitsuselt töölisele ooteruume, mis ka remonteeriti ja anti töölisele västava protestkoosoleku järele, kuid Stividoride Ühingu korraldusse. See on ülekohtune, et töölisele antud ruume ei anta Sadamatöölise Ametiühinuse korraldusse, vaid tööandjate käsutusse. Puuduliku korralduse tõttu on ooteruum muutunud kaardipõrguks, kus töölised mängivad maha oma viimsed pennid ja naised käivad teedeministeerimis kaebamas.

Tööhankimises oma liigetele läks Tallinna Sadamatöölise Ühisusel korda saada veeeteede valitsuselt 5000 tonni süte lossimise ja laadimise töö, mis ametiühingu liikmeile mõnigi päev tööd võimaldab.

KORSTNAPÜHKIJAD ASUTASID TOETUSKASSA.

Tallinna Korstnapühkijate Ühingu, mis hiljuti astus keskliitu, üldkoosolekul arutas oma toetuskassa asutamise vajadust. Peale pikemat keskustelu ja keskliidu instr. J. Mihkelsoni seletust ärakuulates otsustati asutada toetuskassa töötaoleku, haiguse ja matuse puhul abiandmiseks ning toetuskassa kodukorra väljatöötamiseks valiti 5-liikmeline komisjon.

Liikmemaksu maksavad liikmed 50 senti kuus. Üldse on sel tööstusalal 24 töölise Tallinnas, kelledest on 12 õppinud töölised ja kuuluvad ühingusse, kuna õpipoisid ühingusse ei kuulu, kuid neid tahetakse võtta toetuskas-sasse. Koosolekul oli kogu korstnapühkijate pere pea terves koosseisus, õppimata töölisel polnud muidugi õigust hääletada. Korstnapühkijail on 45-tunniline töönaädal ja keskmi-seks tunniteenistuseks on õppinud töölisel umbes 40—45 senti.

Möödunud aasta aruanded ja k. a. eelarve kinnitati üksmeelselt. Juhatusse valiti Napits, Roots ja Helstein, revisjonikomisjoni: Sini-lill, Petrov ja Trees.

TÖÖD JA LEIBA.

Kiri maaritöölisel.

Tööd ja leiba ei saa maalrid, sest vabatöös-tus kannatab majanduskriisi all ja see mõjub eriti hooaja töölistele. Mida rohkem tegijaid, seda väiksem tasu. Ja praegu võib seda igal sammul hooajatööliste juures näha. Maaritööd ei ole talvel, see on tingitud ilmastikust, kuid suvel on hinnad pööraselt madalaks ae. tud.

Kas ei ole see spekulatsioon, millest tingitud praegune hooajatöölise äärmiselt madal töötasu?

Tööandja ei maksa sellepärast kõrgemat tasu, et inimesed on töota, ja need leivata inimesed töötavad leivaraha eest.

Kas on see lubatav. Kui odavat suhkrut müüis kaupmees kallima hinnaga, siis trahviti teda liiakasutamise eest.

Kui tööandja pakub odavamalt palka, millega ei ole võimalik toita perekonda, ei räägi keegi sõnagi.

Kas ei peaks igale alale kuuluv ametiühing töötama välja enda ala jaoks hindade alam-määra hooajatöölisele ja see hinnakiri esitad- da kinnitamiseks, nõudes karistust nende töö- andjatele, kes sellest alammäärast kinni ei pea. See aitaks kaasa liiga madala tasu maksmise ärahoidmiseks.

Vabrikuid kaistatakse tollidega jne., põllu- meest juuremaksuga seale, võile jne.. Töölisi ei kaitsta villegiga kriisi vastu.

Suvi võimaldab neile tööd, kes odavamini võivad tööd teha. Sellega on just poissmeestel ja neil, kes ei pea korterit kohapeal, vaid elavad kuurides mitmekesi koos, kellel omal ma- ja, või kes elavad vanemate juures ehk liht- selt võsas, võimalik teha odavamalt tööd, kui neil, kes peavad perekondadele leivaraha ja korterüüri teenima.

Käisin ehituste juures suvel tööd otsimas, siis sai näha sellaseid juhuseid.

Peaaegu kõikide uute ehituste juures tee- vad tööd, üks ettevõtja noorukene mees ja töölised 15—18-aastased, saades tunnisi 15—25 s. tasu. Oli ka juhtumisi, kus mitu ehi- tust sarnase noorurite käes oli ja need noor- tüüsed tegid eeltöö nii kaugele valmis, kuni tuli tapet panna. Siis kuulutas meister aja- lehe kaudu, et vajab vilunud maalreid tapee- di panemiseks oma tööriistadega. Loomulikult õppinud töölisi ta sai. Kui töö valmis, siis aga ei saanud raha, sest eeltöö oli halvasti tehtud ja majaoamnik ei maksnud selle riku- tud tööd eest tasu, nii siis tuli jääda ilma rahata.

Edasi, vangid tegid juba kevadel Kadri- oru pinkide värvimisega algust ja mitmete ehituste maaritöö oli ka vangide käes Luha tänava lõpul.

Pea inimestama, et talvel saavad ikka need enne tööd, kellelede perekond, aga suvel on see hoopis ümberpöörduvalt, siis saavad need tööd, kes odavamini teevad, nii siis võivad perekon- dadega maalrid kindlad olla, et nemad tööd suvel ei saa.

Sarnasel vähempakkumisel ei arvesta ju poissmees, et temal on tarvis 3×130 = söögi, korteri, pesu ja valgustuse rahad, vaid tema arvestab 1×130, sest tema on ju üks ilma naise ja lapseta, elab ta kuurvis, vanemate juures, ehk dšunglis, siis võib ta veel odava- mini arvestada.

Rüüksin mitme tööandjaga, nad vastasid, et neile tehtavad odavamini, miks nemad siis maksavad kallimat, kui odavamalt tehakse.

P. Pitkur.

KUKRUSE KAEVANDUSTÖÖLISTE ÜHINGU TEGEVUSEST.

Kukruse Kaevandustöölise Ühingu üld- koosolekul kõneles keskliidu instr. J. Mikhel- son ametiühingute tähtsusest töölisklassile tänapäeval, ja keskliitu kuulumise tarvidusest, millele järgnenud aruandest selgus, et ühing, mille vanadus on 11 kuud, on suutnud verbida 115 liiget, raha on 220 kr. Korraldatud on rida koosolekuid, Elava Rahva Sõna, välja- sõite, jaanituli, 5 kinoõhtut, juhatusse koos- olekuid 22 ja 3 üldkoosolekut.

Liikmemaks otsustati jätta endiseks s. o. 1½ % palgast.

Elarve võeti vastu 492 kr. suuruses, mil- lest puhast tulu nähtud ette 159 krooni.

Aruanded ja elarved kinnitati.

Kaevandustöölise ooteruumi otsustati tel- lida „Rahva Sõna“ tööliste lugemiseks.

Ühingu juhatusse valiti: Leinberg, Silla- ots, Al. Tamm, Rud. Rästas, Mölder, Kästik ja Vorna; revisjonikomisjoni: Sandberg, Reh- ssaar ja Trilljärv.

Kaevandustöölise hulgas sünnitab paksu verd korteri üüride tõstmine, kuna kogu aeg on kärbitud palku. Pealegi on töölised re- monteerinud kortereid omal kulul ja osa Kuk- ruse mõisas olevaid kortereid on langemas tööliste kaela ja püsivad veel vaevalt tugi- raamide najal. Nüüd on mõnest sellasest kor- terist kästud töölised lahkuda. Tööinspektor pole veel uusi norme kinnitanud korteriüüride alal.

Töölised peaksid asuma nõudma tagasi oma kulud tehtud korterite remotide kulud, milleks neil on täiesti õigus.

Kaubahindade liigse kõrguse vastu era- kauplustes on asunud Kukruse töölisedki Kohtla-Järve eeskujul asutama oma koopera- tiivi.

SISU: 1) Aug. Gustabson: Tööpuuduse tehnilisi põhjusi. 2) L. Metslang: Palgakäpimise vastu — organiseeritud jõud. 3) E. Töölisühingute Keskkliit aastavahetusel. 4) Töölisvanemate tegevus 1932 a. 5) E. T. Keskkliidu 4. kongress. 6) Kreenholmi tööliste elust vanasti. 7) Palgataeniijate ühisaktsioon. 8) Ametiühinglased oma häälekandja levitamisele. 9) Narriks peetud ja ninapidi veetud. 10) Trammitöölise olukorrast. 11) Meremeeste teeb toilitustamine peavalu. 12) Ülevaade Eesti Ehitustöölise Ametiühingu tegevusest. 13) Tööandjad terroriseerivad töölisi. 14) Kohtla-Järve kaevandustöölise ühing sai ruumid. 15) Välismaine ametiühinguline ringvaade. 16) Ametiühingute sisemine ringvaade.

Toimetuse: E. Joonas, K. Must, L. Metslang, J. Mikhelson. Vastutav toimetaja: K. Must. Välja- andja E. Töölisühingute Keskkliit. Ilmub Tallinnas kord kuus. Tellimishind: aastas 60 senti, 9 kuud 30 senti, üksiknumbr 5 senti. Toimetuse ja talituse: Tallinn, V. Pärnu 31—4, tel. 460-52

Kirjast. o.-ü. „Täht“ trükikoda, V. Pärnu mnt. 31. 1932.